

USPOMENE IZ BANJALUČKOG GARNIZONA 1920-1932.GODINE

Rodjen sam u Gračacu u Lici 11.oktobra 1897. Do mobilizacije u austrougarsku vojsku, 15.oktobra 1915, bio sam trgovački pomoćnik. Do 1918. bio sam na italijanskom frontu. Kao i mnogi drugi, tražio sam priliku da se predam i prijavim za srpskog dobrovoljca. Međutim, umjesto da se predamo dogodilo se da smo zarobljeni. Odmah sam se javio u srpske dobrovoljce i insistirao da me pošalju u srpsku vojsku. Ali, italijanska komanda je namjerno s ovim otezala. Uputili su nas u logor u Veroni. Mi i dalje nismo gubili nadu. Međutim, završio se i rat i ništa se nije zbilo jer Italijani nisu htjeli da vojnički ojačaju srpsku vojsku budući da su gajili pretenzije prema dalmatinskoj obali.

Početkom 1919. godine italijanska komanda započela je jednu podlu zakulisnu igru. Iz logora je počela puštati Slovence i Istrane pod uslovom da u slučaju plebiscita glasaju za Italijane. U tom smislu morali su napisati već štampane izjave, koje su ih politički obavezivale, ali i diskreditirale kao ljude ako ne postupe onako kako su Italijani pripremili.

Nas trojica smo u logoru napravili plan da ilegalno predjemo u našu domovinu. Poslije mnogo peripetija i lutanja ilegalno smo prešli granicu i došli u Ljubljanu. Dobio sam dokumente za kretanje i krenuo u rodno mjesto s obavezom da se na vojni poziv javim. U oktobru 1919. dobio sam poziv 44.puk u Otočcu. Pošto se pružila prilika, odlučio sam da se aktiviram i postanem profesionalni vojnik. Raspoređen sam prvo u Treću četu 44.pješ.puka. Bio sam pod komandom kapetana Kihalića. Iz našeg garnizona u Senju jednog dana krenuli smo na marš prema Rijeci jer je trebalo spriječiti poznatu riječku avanturu Gabrijela Danuncijsa u znaku italijanskog nacionalizma. Trebalo je da naše trupe udju u Rijeku i spriječe italijansko zaposjedanje. Kod Novog Vinodolskog dobili smo telegram da se zaustavimo i vratimo u Senj. Jugoslovenska vlada nije bila spremna, izgleda, da zaoštrava političke odnose zbog Rijeke. Bili smo razočarani. Vodnik jednog voda u ovoj četi bio je Ivan Milić,

koji je kasnije došao u Vrbasku diviziju u Banjaluci i radio u Intendanturi. Komandir drugog voda bio sam ja, a komandir ~~bree~~ćeg Dane Jelača.

Početkom 1920. premješten sam u Operativno odjeljenje Generalnog štaba Vrbaske divizije. Štab je bio smješten u zgradi gdje se danas nalazi Arhiv Bosanske kraljevine, nasuprot Narodnog pozorišta. U početku komandant je bio pukovnik Milovan Milovanović, kasniji general, a načelnik Generalnog štaba Živko Stanisavljević, zvan i Živko Fuks, tada potpukovnik, a potom pukovnik i general. Milovanovića je negdje oko 1922. godine zamijenio pukovnik Petar Nedeljković, kasniji general.

U 1922. godini unapređen sam u čin pješadijskog potporučnika. Prethodno sam polagao ispit pred Komisijom Druge armije u Sarajevu. U februaru 1923. premješten sam u 33. pješ. puk za vodnika u VII četu II bataljona. Ubrzo je za komandanta Drugog bataljona došao Jovan Pribić. Oba bataljona bila su u VRBAS-logoru. U tvrđavi Kastel smješteni su Mitraljeska četa i Neboračka četa. U to vrijeme je Vojni okrug iz zgrade Štaba Vrbaske divizije premješten u kamenu zgradu pored gradskog mosta na Vrbasu, koja je bila u okviru kompleksa tvrđave, ali izvan zidina. Unutar Kastela bio je vojni zatvor. Od svih vojnih objekata unutar zidina danas postoji samo nekadašnja kantina, u kojoj se danas nalazi Zavod za zaštitu spomenika kulture. U Kastelu je bio smješten još jedan bataljon, i to u jednospratnoj dužoj zgradi pored zidina i ulaza u tvrđavu od strane Govedarnice. U 33. pješ. puku ostao sam kao vodnik i komandir VII čete do 1932. godine u činu kapetana druge klase. Neko vrijeme bio sam i nastavnik Djačke čete u Kastelu oko 1924. godine. U toj četi služili su Vojo Djordjević, Petar Jengiće, Draško ~~Đava~~nović, Slavko Lastrić, Svetko Munjiza, Ljubomir Trivić i drugi.

Deveti artiljerijski puk i Vozarski bataljon bili su u Boriku, smješteni skoro zajedno. Komandant ovog artiljerijskog puka bio je sin književnika Laze Lazarevića.

Rukovodilac vojnih magacina na Krčmaricama bio je poručnik Jelenko Mitić, zapravo poručnik administrativne struke.

Pomoćnik komandanta divizije bio je general Viorović.

Komandant 33. pješ. puka bio je pukovnik Mihejlo Oljača. Komanda je bila u Vrbas logoru iza kantine i barake jedne čete, s lijeve strane od ulaza. Puk je tada imao dva bataljona. Komandant

dant Prvog bio je major Buble, a drugog potpukovnik Jovan Pribić. Pribić je kasnije postao pomoćnik komandanta 33 p.p. Postao je general. Služio je u Podgorici (Titograd) i Kruševcu. Zarobljen je u aprilskom ratu, ali se uspio izvući iz zarobljeništva. Došao je u Beograd, ali se nije htio staviti u službu okupacionih i kvislinških vlasti. Umro je poslije rata u Zagrebu.

Jedno vrijeme komandir Mizraljeske čete bio je kapetan Mijo Seletković, kasnije jedan od poznatijih ličnosti iz najužeg kruga oko Ante Pavelića. Mijo Seletković bio je u Banjaluci do negdje oko 1927-1928. Poslije njega za komandira Mizraljeske čete došao je kapetan Vladimir Metikoš, sin Dušana Metikoša, koji je već umro. Stanovao je s majkom u kući Poljokana u današnjoj uluci Vladimira Nazora, u zgradi na uglu gdje je danas prodavnica ŠIPAD-a. Vladimir Metikoš se u toku rata stavio u službu NDH i postao domobranski general i ustaški pukovnik. S Pavelićem je otišao u emigraciju. U Banjaluci je tada služio i njegov brat Zdenko Metikoš, vodnik u 33 pješ. puku.

Poslije premještaja Buble postavljen je za komandanta Stjepan Mateša, koji je služio do 1933, kada je premješten u Krivu Palanku za komandanta VIII pododsjeka graničarskih trupa. Iz Palanke premješten je 1936. god. u Oficirsku školu u Trebinju. U vrijeme aprilskog rata 1941. bio je komandant pješadijskog puka u Bjelovaru. To mu je bio ratni raspored. U Bjelovaru je došlo do vojne pobune i zarobljavanja oficira. Na ovu vijest odmah je reagovao general Peter Nedeljković, komandant armije, koji je zaprijetio da će izdati naređbu o bombardovanju Bjelovara ukoliko se zarobljeni oficiri ne puste na slobodu. Zarobljeni oficiri morali su biti pušteni jer prijetnja nije bila samo za zastrašivanje.

Banjaluka, 1. avgust 1989.

Sjećanje zabilježio

Milan Vukmanović

